

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XLIV. Pacis ineundæ ratio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPVT XLIV.

Pacis ineunda ratio.

§. 1. **O** Bona pax, ô sincera pax, disputationis meae finis, Ecclesiae felicitas, ubi te quaeram? Meas electionis Paulus Rom. 14. 19. iubet sectari quae pacis sunt. Petrus Ecclesiae petra Epist. 1. cap. 3. v. 17. inquirere pacem, & sequi eam. Et ipse Deus non dissensionis est auctor, sed pacis. Sed quem de pace compellabo? Imo quem compellant iam dudum mecum Catholici omnes? Non Theologos aduersae partis; namque *συνδοκὴν αἰώνιον*, æternum sine foedere bellum nobis indixerunt. Quid illis faciemus? quid ab illis expectabimus? nuper ex illorum cœtu vnus, Iosephus Hallus Polemicon inchoauit, & primam eius partem, Romam irreconciliabilem vocauit. Vbi ait, *neceffe esse ipsos & Romam disconuenire*, Sect. 21. & Sect. 22. Citius Romam nouam creauit Deus, quam reformati veterem. Non tamen à pace maledictis arcebimur, si à Theologis rei jicimur, ad Politicorum moderationem, principum æquitatem confugiemus. Forte facilius pacem dabunt, qui nunc callido stratagemate inducti bellum gerunt.

Pax omnibus optata, sed paucis quaesita.

Omnes agendi occasionem praecident, ne vera audire cogantur.

§. 2. Nunc itaque vos, ô Reges, & Principes, quamcunque religionem à Romana, Catholica, vetere diuersam fouetis; conuenio. Vos pacis arbitros, patronos, aduocatosq; simplex voco. Magnum est, fateor, & difficile; quod doleo. Sed magna tamen à magnatibus peti, fas est, & quae natura sunt difficilia, potentia largientis efficit facilia.

Principum opus prima riu est pax.

Speranda mihi pacis causa est, quae & vobis danda; humani ingenij imbecillitas; quod vehementer quaedam affectat, & eadē perneciter relinquit. Quod abeunte die fixum, ratumq; habuit, redeunte dānat, & refigit. Hoc igitur indulgendum infirmitati, & ubi innocentiae perseverantia non fuit, sit poenitentia: liceatq; eo redire, vt concedatur, quod inconsultē negatum fuit; & abdicetur, quod incaute admissum est.

Ambulatoria voluntas reconciliabilis. Ex errandi procliuare facilis venia

Exempla in manu sunt, & in archiuorum vestrorum actis, intra annos centum centies tentata pax, & inter nos, & vestros; sed & in partium vestrarum varijs partibus. Quae enim regio, quae ciuitas tenet eam fidem, quam primam post egressum è nostra Ecclesia recepit? Alii à Zvvinglio ceperunt, & ad Lutherum accelerunt; pleriq; post multiplices in Lutherismo commutationes ad Caluiniū discesserunt.

Multa mutationes ostendunt aliquas posse fieri in melius.

§. 3. Ecce autem cum hac ipsa scribo anno 1618. calendis nouembribus, noua pax, noua Synodus inter Gommaristas, & Arminianos agitur, hoc est, inter capitalissimos, quos Europa tenet, inimicos. Arminiani Gommaristas, Manichaeos, Borboristasq; esse protestantur, atque Dei loco ipsissimum Dæmonem adorare. Gommaristae nunc militari manu fortiores in Arminianos eadem linea procurrunt. Turci, Iudeis, omnibus haereticis, atq; ipsis adeo Iesuitis aiunt esse deteriores, nec de pace tamen desperant, quamuis pacem nunquā consequentur, vt eunq; inducias, & syncretismos comminiscantur, quia vtriq; pacis stabilimento, hoc est, veritatis fundamento carent. Nec vnquam Deus errorum consensum permittit, quin sinat ex eius natura plures dissensiones fluere.

Consensus errantium multiplicat errores.

Si igitur inter tam infestas iras, inueterata odia, recētia vulnera pax speratur, & tentatur; cur non etiā inter nos & illos, qui in sua opinione vehementes, sed tamen instabiles sunt? Bonus & misericors Deus miseratur errantes, forte dabit, vt illae regiones, quae ter, quater, quinquies, sexiesq; ad aliam religionem mutatae sunt, aliquando mutantur ad veram. Quos dudum anfractus viarum in Labyrintho lassarunt, inuenire aliquando verum exitum possunt.

§. 4. Et

Reipublicae prudenter latae, multis exitio sunt, ipsa disciplina, monitio, atque correctio tumidis, & asperis ingenijs est detrimento. Nicenum Concilium quas dedit turbas, cum primum stylo, & voce, deinde armis munita haeresis Ariana se de Orthodoxis vindicaret? Nemo in accusationem legum vertitur, quia lege in maleficos agitur, nemo disciplinam accusat, quia saepe iritat feroces animos, vt in abrupta vitiorum licentiosius, atque desperatius ruant, non sunt haec vitia rerum bonarum, & quarum custodia ciuitatis, & regnis necessaria est, ad frangendos improborum conatus semper retenta, sed hominum impiorum, qui legibus contineri, & regi nolunt. Ita nec Concilium Tridentinum paci consecratum, pacis studiosissimum, (quod ad vnici nationis pacem conciliandam, & reliquae Christianitati coniungendam toto orbe conuenit Episcoporum atque doctorum multitudo, turbarum sequentium causa fuit) verum illi, propter quorum turbulentos conatus Concilium congregari oportuit.

Immo Concilium Tridentinum.

Verum plura de fructu tam magni, sanctiq; Concilij dicenda arbitror. Nam primo, Consensus Catholici orbis in eo patuit, non inter diuersorum regnorum Theologos duntaxat, sed cum primæua Ecclesia.

Deinde, Reformati mores cleri, & plebis, quae reformatio etiam Germaniam magna parte illustrauit.

Tertio. Omnes haereses Concilij anathemate, quasi fulmine ictae deteriore conditione fuere, quam ante, sensim ad vetustatem, & interitum tendere inceperunt. Anno 1564. confirmata est Synodus, cum vltima sessio inchoata fuisset Anno 1563. die 3. Decembris, absoluta die 4. Post illud tempus multo magis diuidi haereses, & interire mutuis anathematismis coepere. Vique adeo vt nunc vix villa ciuitas in Germania inueniatur, quae omnes eas haereses tueatur, in quas tum, cum inchoaretur Concilium, coniurarunt. Nemo iam confessionem Augustanam integram profitetur, dimidia pars Lutheranorum interea ad Caluinismum defecit, vel ad Catholicam vnitatem redijt, Caluinismus inter Catholicos propagari desijt, ea quae ante pollebat potentia, quin & ipse iam in pares factiones diuisus ruinam minatur.

§. 14. Nona exceptio. Qui in Concilio confederunt, inimici sunt, & aduersae factiones, non igitur audienda sunt nobis, nec est æquum nos hostium stare iudicio.

Concilium Tridentinum non est inimicum Germaniae.

Vtinam vel Tridentinorum vos hostes non effectis, vel illos esse hostes vestros non fingeretis. Quomodo enim hostes, qui toties ad concordiam inuitarunt? Qui vestri causa sumptum fecerunt, molestias peregrinationis sustinuerunt? Errorum aduersarios fuisse nullus dubito, cum ipsi, ne dubitare quis possit, eos damnarint. Sed tamen hostile Concilium. Sed obsecro quodnam amicum Concilium vocas? Si Caluinianus es, Lutherani sunt tuo iudicio turbulentis veritatis hostes. Si mollis Caluinista, Rigidus te quouis haeretico, Turca & Iudeo deteriorem indicant. Si Rigidus es, molles & Manichaeum & Borboritam asseuerant. Si Maioristas, aut Flaccianus, aut Osiandrinus, omnes habebis inimicos, qui tuae factionis esse nolunt. Quale igitur Concilium eligis? an ex eo hominum genere, quod tibi addictum est, aut cui tu auctoratus es? Tali Concilio vinces, sine certamine, sine periculo, prudentissime enim iudices legisti, neminem enim admittis, nisi qui te iam ante absoluit, nisi cui eadem tecum est causa.

§. 4. Infelix sane error, qui alio errore, ut fluctus fluctu triditur, nunquam veritate eliditur. Confessio Augustana duodecies mutata est, ut est in Colloq. Hertsb. fol. 91. 92. In cōuentu Naumburgensi exemplar sincerum frustra quaesitum est. In Altenburgensi Theologi Jenenses eam Cothurnum appellant. Omitto cetera. Si toties vestri Theologi errarunt, in tot sectiones diuisi sunt, possunt et nunc errare; possunt damnata resumere, & ad Catholicam fidem redire. Hoc facile futurum est, si vos o principes, patrum vestrorum vestigiis insistere velitis, ad nutum enim principum videmus verti populorum opiniones, dum potestati se omnes, (quod nunc in religionis negotio verbum proprium infelicitas temporum fecit) accommodant.

Sich be-
quemmen/
est religione
mutare.

Facilis est
aberrare,
quam scopum tange-
re.

Errori iun-
ctā hypocrisis.

§. 5. Difficultates autem causae sunt innumerae, quae difficilem, non tamen impossibilem pacem reddunt. Nam primo hoc est ingenium erroris, ut stare diu nequeat, nec tamen prius ad veritatem redeant errantes, sed dissipentur, sic Ariani, Macedoniani, in varias sectas abierunt, donec ex omnibus Mahometismus conflatus est, & ille quoque in tam barbara gente, partes habet. Ita in Europa fieri videmus, omnes dissentiant, omnes Christiani esse volunt, sed quota pars sana est? Causa est, quia caritate percutiuntur, qui veritatem reliquerunt. Cæci, si ambulare inceperint, maiora diuortia faciunt, quo progrediuntur longius. Causa cur in novos errores vestri doctores incidant non vna est; sed præcipua tamen, quod non credant vera esse, quæ vobis tanquam oracula sancti Spiritus diuendunt. Refert Mathesius Conci. 12. de vita Lutheri fol. 147. narratum sibi ab Antonio Mula, cum diceret: se dolenter Luthero quæsum esse, quod ipse ea credere non posset, quæ aliis prædicabat. Respondisse autem Lutherum: Benedictus sit ergo Deus, cum idem aliis, quod mihi vsu venit; adhuc enim mihi soli vsu venire credidi. Quia igitur non credunt, quod credi ab alijs volunt, aliud, quod verisimilius apparet, mox eligunt, veritatem ipsam difficulter attingunt. Neque enim vniuersa, quæ credidisse videri volunt, simul reijciunt, ne victi videantur, & nouitatis laude delectantur, hinc tot in Belgio, & in Septentrione nouæ sectæ. Hoc nihilominus in malo bonum est, quod in particulis disiecti sese respiciant, & facilius veritatem amplectantur.

Infestius inter se, quā a nobis dissident ministri.

Eiurant fidem ad nutum principum ministri.

§. 6. Deinde video eos, qui multo grauius inter se, quam nobiscum digladiantur, pacem moliri. Quid hodie vulgatus est, notiusque, quam Syncretismus prædicatum vestrorum? Creditis eos inter se dissentire? audite Decanum & Theologos Tubingenses an. 1588. ruba terribili insonantes. Secundo dicunt, errores Zwinglianos, & Caluinistarum, quos vocant, Pontificia idololatria longe horribiliores esse. Tertio dicunt, Zwinglianos & Caluinistas abutentes doctrina, & professione Evangelii plus damni dare, quam pontificios. 1. exemplo Pauli itaque contra eos pugnandum, 2. exemplo Lutheri optantis plus damni dedisse, quam dare potuisset, si cum eis mansisset. Quarto, Caluinistas humanitate Lutheranos abuti, & fraternitatem iactare. 5. Caluinistas novos errores inducere, Ecclesia intolerabiles, eosque recensent. ita disput. Heydelb. de Syncretismo. Hæc cum dicant, & anno 1588. dixerint, interea nihilominus magna pars Lutheranos ad Caluinismum migravit, etiam ipsi ministri vestri, quibus ad eiurandam fidem satis erat principum voluntas. Dicit quispiam hæc dici à Tubingensibus Lutheranis; negari ab Heidelbergensibus Caluinianis. Recte dicunt Lutherani, non recte negant Caluiniani; quamuis enim initio dicant, se à Lutheranis non nisi in vno eoque non toto articulo dissentire, hoc tamen in fine reuocant. Quibus (Tubingensibus) nos QV. a hoc loco, & quam PORTENTOSA, & IN-

DIGNA Theologis vicissim obicere possemus? ita Heidelbergenses.

Sperari igitur prudenter ex DEI misericordia pax potest; sed de modo, & initio agendum est. Ille quidem verus, & visitatus est, quem libro de pace Germaniæ proposui, ut Conciliorum præcorum scripturas interpretantium sententia stemus; sed cum nullum dari concilium, quod omnes amplectantur, in tanta dissentientium varietate possit, multa antecedant necesse est, rationesque; inunda, quas omnes ex recto iudicio comprobare debeant.

§. 7. Ratio prima concordiae est: Ut status questionis & controuersiae recte formetur: quem magna pars disputantium, & in pulpitis stentores vestri corumpunt. Non enim quaeritur, an purum putum verbum Dei sit docendum? an ex eo definiendum? An verbum Dei reijciendum? Itaque; calumniosè Bucerus in lib. de concord. inter prima dandum ceteris, ut verum Dei verbum vbiq. libere prædicetur, hoc enim iam olim dedimus. Hæc ergo controuersia est. Constituto in medio Dei verbo, quod omnes sacrosanctum dicimus, vtra pars verum, & genuinū illius intellectū habeat? Nec modo inter nos, & illos, sed inter illorum sectiunculas; verè Lutherani, an Caluiniani, & Arminiani, an Gommaristæ verbum Dei interpretentur? Huius considerationis hæc est utilitas; primo, quod saltem quibusdam in rebus conueniant, qui pacem facituri sunt, & communia principia habeant. Neque obstat, quod illi magnam partem agnoscunt solum verbum scriptum, nos scriptum & traditum, siue æ-
789. 790. Hoc ipsum enim disputabitur ex verbo scripto; An repugnet ei esse traditiones? An sit traditio; libros illos, quos Ecclesia pro Dei verbo veneratur, esse canonicos? Nam Lutherus ipse fatetur, pædobaptismum ex scriptura euidenter non probari. Ochinus ita argumentatus est. Quicquid in scriptura euidenter non est, non est credendum, damnatio polygamiae non est euidenter damnata, ergo; atque; ita ex illo principio, de solo verbo scripto, Polygamiam induxit.

Ratio patet
prædicta.

De sensu
verbi Dei
disputatio
totat.

De traditio-
nibus ex ver-
bo scripto in-
ducitur.

Neque iniquum aliquid postulo, cum hunc statum proponendum pronuncio, & flagito. Omnes errantium centuriae, vna voce ingeminant, scripturam, verbum Dei, purum putum verbum Dei. Et de sensu tamen disputant. Non ignoro plurimas disputationes esse inutiles, ut olim notauit Tertullianus; sed ad equitatem & concordiam aliquā reduci posse cunctos arbitror, si omnes de sensu scripturæ disputemus, itque; Scopus vnicus proponatur.

Nulla tam
mala causa
est, quin le-
gem appel-
let.

Tu, o princeps, credis scripturæ? Ego quoque, credo, imo pro vno tota aut apice mori sum paratus. Hæc igitur in re consensus est. Verum hoc ex initio aliud tu, aliud ego deinceps credo. Quia aliud loquitur scriptura in meo sensu, aliud in tuo; & aliud forte in eorum opinione, quibus tu credis. Hinc igitur oritur altera quaestio; Tunc, & tui, an ego sensum verum habeam: propius igitur manus conferendæ sunt.

§. 8. Secunda ratio concordiae, ut simul omnes Deum omnipotentē oremus, ut cum de sensu sit controuersia, suo Deus nos lumine dignetur, ut verum eruamus, in vero confirmemur. Deinde ex idiotis scripturæ, analogia, collatione aliorum locorum, euidenti deductione, vsu veteris Ecclesiæ, Conciliorum, & Patrum de vero sensu discipremus. Multa comoda habet modus ille collationis, si inter humanos, & cum modestia fiat. Primo. Nemo nos apud ignotos, quasi scripturæ contemptores simus, reddet odiosos. Secundo. Apparebit continuo detecto furo morbus eorum, quā ad omnia, & nobis, & sibi muro scripturas opponunt. Tertio. Minus erit cōtentionum, cum omnes in scripturæ inuestigatione versentur; non in mutua pugna, in qua ad leuem tactum exardescunt, imo

Verus sensus
non primato
iudicio esti-
mandus.

Deus no-
creat in
pium, s
homines

Expositio
scripturae
pacis est.

imò vt architecti ad suspensionem tactus exclamant. Quarto. Cum duplices sint ministri, alij clamosi, eristicique, qui omnia ad opinionem suam anticipatam referunt, alij pacatores, doctioresque, horum commentarij magnam occasionem, facultatemque praestant, stentorum proteruia retundendae. Quinto. Ministri non cogentur agere impotenter, & iracundè, quia scripturam interpretantur; nam in disputatione eristica, nisi tota bile se proluant, cecidisse causa videntur, & patiens disputator pro prauiatore habetur. Sexto. Quamuis autem non vincatur euidenter, hoc tamen aduertet, scripturam à se non facere, verebitur etiam agmen multorum, & magnorum in altera parte. Nec me damnare poterit, quem ex suo principio non vit.

Modus col-
lationis ex
scriptura.

Exemplo rem demonstrabo. Prouerbijs 16. dicitur. Omnia propter semetipsum facit Deus, impium quoque ad diem malum. Hunc locum ita interpretantur Gommaristae in Belgio, & qui eos sequuntur, rigidi, vt dicant. Deum creare impios, vt in eorum poena ipsius iustitia reluceat. Videantur Piscatoris thes. 6. 7. 9. & disput. contra Vorstium. Theses sic habent.

1. Peccata sunt Deo procurante, & fiunt eodem volente, imò omnino sic volente. Sect. 17. Item 6. & 64. & passim.

2. Vult Deus iniquitatem fieri, etsi ea non deletur: sicut agrotus amarum potum bibere vult, et sic non deletur. Et sic dictum illud Psal. 5. Non es Deus, qui deletur iniquitate, &c. intelligi Sect. 95.

3. Voluit Deus, vt Judas Christum proderet, & vt Judaei ipsum occiderent; quod tamen illis prohibuerat. Sect. 10. & 16. & 24.

4. Consentaneum est voluntati Dei, quod iniustum est, hoc est, praeepto illius contrarium. v.g. homicidium illud Judaeorum, & proditio Judae &c. Ibidem praesertim Sect. 16. & 24.

5. Omnia fiunt ex decreto Dei, etiam ipsa peccata: & quidem ex decreto absoluto, & speciali Sect. 56. & 58. & 130.

6. Quia Deus iustitiam, & misericordiam suam patefacere vult, ideo quoque vult, vt peccata fiat. Sect. 61.

7. Quia Deus procurat istam patefactionem iustitiae, & misericordiae suae, ideo etiam procurat ipsa peccata. Sect. 64.

8. Deus procurauit, vt Absolon stupraret uxores patris sui, vtque Simei regi suo malediceret &c. Ibidem, vti & Sect. 17.

9. Deus destinauit omnes homines ad peccata: idque propterea, vt alios ex misericordia seruaret, alios ex iustitia puniret, ac perderet. Sect. 89.

10. Quia Deus peccata permittere decreuit, ideo necesse est, vt illa fiant: quia secus frustra decreuisset permittere. Sect. 131.

11. Incredulitas Judaeorum (& similiter omnium incredulorum) pender à praedestinatione Dei. Idque Apostolus Rom. 9. disertè docet. Sect. 133.

Haec sunt ex mente Zvvinglij, Caluini, Bezae, Gomari, & aliorum. Ego alio modo interpretor, veriore & meliore. Creauit Deus impios, non inferendo illi impietatem, sed homines, quos prauidit futuros impios; & eorum impietate, quam non fecit, sed praesensit, vt usus est ad suam iustitiam ostendendam. Creauit eum iturum in diem malum, non ordinauit, nisi ex prauiis impenitentia, in supplicium: Meam interpretationem sic probabo.

Deus non
creat im-
pium, sed
hominem.

1. Verba hebraea non indicant, Deum ordinasse impiu in diem malum, aut fecisse impiu, & solus ille textus vobis est authenticus. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אִם־יָרֵם־עַם־בְּיָמָיו in diem malum, vel vt alij. Et malus, vel impius in die mala, decider, vel peribit, scil. cum enim dictioni וַיִּבְרָא nō sit appositus articulus וַיִּבְרָא, tam potest esse nominandi, quā accusandi casu prolata. Deinde 70. interpre-

tes sic exponunt. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אִם־יָרֵם־עַם־בְּיָמָיו. Impij vero in die mala peribunt. non igitur verba illa Dei ordinationem absolutam, & decretum damnandi sine culpa significant. 2. Nisi hanc interpretationem sequimur, Deum faciemus iniustum; nō potest enim sine culpa prauius ad supplicium destinare, sicut non potest sine commissa culpa damnare. Hoc igitur crudelitatis, non iustitiae exercitium est. 3. Deus infinite bonus est, ergo abhorret infinite ab inferenda poena iniusta; ergo etiam à destinatione poenae. 4. Multo crudelius est, etiam procurare peccata. Eset enim Deus Tiberianus qualem nobis Hollandi descriperunt. 5. Ita mecum interpretati sunt Patres. Augustin. Ep. 106. ad Paulinum. Quamuis peccata non feceris, naturas tamen ipsas, quae per se ipsas sine dubio bonae sunt, quibus tamen ex arbitrio voluntatis futura essent vitia peccatorum, & in multis talia, quibus esset aeterna poena reddenda, quis nisi Deus creauit?

Sine culpa
nec dānas,
nec punit
Deus.

Testes veri
sensus.

Et l. 2. contra calumnias Pelagianorum, c. 3. Omnium quidem hominum Deus creator est; sed nemo ab eo creatus est, vt periret: quia alia est causa nascendi, alia pereundi. Vt enim nascatur homo, conditoris est beneficium, vt autem pereat, prauiatoris est meritum. In eandem sententiam conueniunt veteres patrum, totaque illa Ecclesia, quae Augustiniae, & deinceps fuit. 6. Sic etiam omnes Arminiani, quique in Germania, & Gallia mitius sentiunt, imò in Britannia contra Caluinum interpretantur, qui omnino Caluini in hac interpretatione errorem condemnant. Multo vero seuerius Lutherani, qui illam interpretationem adeo impiam funestamque arbitrantur, vt integris voluminibus probent, Deum Caluinistarum esse ipsissimum cacodemonem.

Hoc modo si à principio Geneleos vsq; ad finem Apocalypseos scripturas scrutemur, & de vero sensu controuertamus, clarissime apparebit, à nobis nullum iota, nullum apicem verbi diuini negari, mutari, peruertere.

Hac nobis facultas à nullo negari potest, qui modo veritatis amator sit. Efficietur aut ex ea, vt quod ante contra legem videbatur, secundum legem, & mentem legislatoris inueniatur.

Interpretatio
legis est
eius anima.

§. 9. Tertia ratio concordiae est, vt principes nostram doctrinam à nobis, aut è nostris libris, non à suis ministris, nostris inimicis addiscant. Nos enim coram omnium iudice, & calumniarū vindice Deo, totoque mundo, toto pectore protestamur, plurima, grauissimaque dogmata nobis falso imponi. Probarūt haec alij, & postremo in sua contra Pareum Antithesi Maximilianus Sandeus, & contra Jubilantes Andreas Fornier. Cur nobis errores, quos anathematizamus, affingūt? an errare nos cupiunt? an suos fallere? Haec ratio concordiae & necessaria est, & efficax; necessaria; quia in concilijs, in colloquijs, in iudicijs de religione statur professione eius, quo cum controuersia est. Hoc igitur, quod ego sentio, oppugnandum est, non quod mihi per incertiam, vel calumniam aduersarius imponit. V.g. aiunt, nos negare solum redemptorem esse Jesum Christum; Nos omni asseueratione, etiam iureiurando contestamur, solum Jesum Christum nos redemisse. Calumnia igitur illa sopiatur, oportet, vt veritas audiatur. Efficacissima vero est haec ratio; quia maxima pars controuersiarum concidet; imò materies famosarum concionum euanesceat. Oidium. n. nobis, si tantum vera de nostra doctrina loquantur, creare non poterunt. Ad vestra igitur tribulationa stamus, Illustrissimi principes, rogamus quoque, vt, quod magnae fortunae est, & principalis officij, patrociniū veritati praestetis; nec graue est, sed acquisitissimum; quod postulamus. Vti nimirum pro tot accusationibus, calumnijsque, quibus ad vestras aures tra-

Materia co-
nitionū here-
ticarū sunt
calumniae.

Sirei sumus,
audiamur,
vt legitime
damnemur.

ducti

bsoluit iudex, quem audire formidat.

Vbi nemo honestus esse putatur, sine verecundia delinquitur.

Infamant gravissime, ut indigni auditione videamur.

Contra tot innocentia testimonia audiri detractor non debet.

Vinciri melius est, quam pati calumniam.

ducti sumus, quotidieque traducimur, vnam, non vindictam, non rationem, sed audientiam præbeatis. Si pacem amatis, si Christianam caritatem tenetis, si naturæ legibus ducimini; audite, quid sentiamus, quid damnemus. Audite, sed à nobis, non ab inimicis nostris. Iudicis officium est, diligenter cognoscere. I. cum ij, §. si prætor. de trans. in π. Deinde ne temere rumoribus moveatur, nec immerito, & fama aduersa notatos iudicet, sed plena disquisitione indaget. Cur nos accusant, ubi defensio nostra non auditur? Maledicunt vestri ministri, non accusant. Aliud est enim maledicere, aliud accusare, (Cicero pro M. Cælio) *Accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem notet, argumento prober, teste confirmet.* Si maledicimur, è contrario benedicimus; si accusamur, defensio audiat. Violentissima enim calumnia opprimimur; malitiose namque; & mendaciter nos infamant, de erroribus, quos vel morte fugere parati sumus.

§. 10. Quarta ratio concordiae est, ut calumniarum de moribus sit modus. Antiquum est Satanæ artificium optimos infamare, ut cum alij aperte sint mali, alij fide boni, si eos quoque, qui vere & sincere virtutem colunt, criminum suspectos faciat, nemo credatur esse bonus, ideo nec esse posse, cum alioqui summum hoc sit solatium malorum, bonos carpere. Cato quadragies quater causam dixit, & semper absolutus est. Plin. l. 7. c. 28. Nunquam tam multa, tam fœda calumniarum genera audita sunt, quam nostro sæculo, de Bellarmino, de Pontifice, de Societate nostra. Si vera sunt; iudicium date; Heidelbergam, Hagam comitis, Londinum ibimus, compareat accusator, crimen prober, noxæ nos ipsi dabimus. Necessaria est illa ad Concordiam, & efficax ratio. Nam inimici nostri infamare nos conantur, ne audiamur; nam si audiamur, vicimus. Vbi Christiana mansuetudo, ubi iustitia est? Si non modo ut Antichristianus ob religionem, sed etiam ut adulter, fur, seditiosus, regicida traditor, & cum me offero iudicio, non audior? Si occidere vultis, damnate auditum, ut Republicæ, non calumniæ meum sanguinem impendisse videamini. Quid iustitia naturalis postulet, videtis. Non doctrinam modo Catholicorum doctorem, sed vitam infamant ministri vestri, extra ordinem vero, & insignite Societatis. Nullum crimen est, cuius nos reos non faciat; nullum supplicium, quod nimium esse censeant, nullum odium totius mundi, quod par sit nostræ malitiæ. Nunc Deum, hominesque obtestor, in ius vocate, crimen probate, liceat mori, si non iure, saltem ritu, & processu damnatos. Inter tot maledicos, & conuictatores quærimus accusatorem, forum eius sequemur, nullum erit, in quo non sit aliquod innocentie præsidium. Sunt Reges & Principes nostrarum rerum cōscij, sunt prælati, optimates, nobiles, Senatores, ciues, opifices, famuli, tot myriades studiosorum adoleſcentum, & virorum, inter hos Lutherani, & Calviniani, imò à religione Apostatæ. Si his omnibus ignota sunt nostra crimina, quibus sunt tamen collegia peruia; unde vobis cognita sunt? Si his nota, ecce producite testes, litem contestamini, conuincite. Mihi aliquando in mentem venit suadere P. N. Generali, ut quoniam tot contra nos calumniæ indies nascuntur, omnia Imperatorum, Regum, Principum, Præfulum, Rerum publicarum, civitatum, curiarum diplomata, quæ de nostra innocentia testimonium ferunt, in lucem edi curet, & sane prudenter fecerit. Quæ enim erit frons tam ferrea, quod os tam durum, ut si videat mille Monarcharum, Principum, Rerum publicarum aliorumque magnatum testimonia pro innocentia; & quidem eorum, qui nos familiariter norunt, qui in res nostras, vitamque inquisuerunt, adhuc calumniari audeat? Verum ista statuat, cuius id muneris est. Nunc accusari opto, è vinculis causam dicam, modo ad vin-

cula, è quibus causam dicam, admittar. Non potest aliter pax fieri; nisi infamia dematur innocentibus. Cum enim sciant, famam vita præstantiorem esse, ne pugnare & disserere cogantur, per infamiam sepultos volunt. Hoc vos, Illustrissimi Principes, ideo facilius concedetis, quia vel Lutherani estis, vel Reformati, ut vocant, doctrinam sequimini, & si hanc, vel primo reformatam, vel nouissimè interpolatam. Si Lutherani; omnes Calvinianos ministros pessimos calumniarum existimare debetis, si vestris creditis. Si Reformati, idem de Lutheranis iudicandum est. Si igitur omnium vestrorum est illa querela, meam quoque admittite.

§. 11. Sexta ratio concordiae est, ut propria impedimenta remoueantur, propria voco, quæ in vestris hærent partibus, & tamen remoueri facile possunt.

§. 12. Primum impedimentum est, Præiudiciorum, & anteoccupatio, quæ ad aliena quæcunque cohærescit. Sed hoc tolli potest varietate, & altercationibus dissentientium, deinde mutationibus religionum; omnes certissimi erant maiores vestri sed mutarunt tamen. Ipsi ministri vestri occisio Zvinglio venerunt in Germaniā, victis Protestantibus Lutheranis fugerunt in Helueriam, & suos Lutheranos faci Caluiniani merito victos assueverunt. Nunc etiam ut quisque principum in diuersam religionem abierit, turbam ministrorum trahit, retrahitque, & creditis eos esse Dei cultores, & non potius potestatis vestræ assentatores? Quæ igitur est fiducia causæ toties desertæ? causæ, cuius assertores in altera parte steterunt?

§. 13. Alterum impedimentum est iam olim sublatum, nempe scandala vtriusque, data, accepta. Nam ante multos annos Bucerus in libr. de concordia Christiana, sui Evangelij impedimenta recenset, impiam ritam Evangelicorum. Si igitur Evangelicorum impietas non ab eorum societate & consortio deterere debet, non est, quod nostra peccata magnopere illos à veteri fide arceant. Præsertim cum ad morum malitiam accedant nozarum hereseon inuentiones. Hu omnibus accedit, inquit Bucerus p. 65. non exiguum esse eorum numerum, qui à ceremonijs Papisticis recesserunt, & de Evangelica reformatione gloriantur, eo prætextu & iactantia multas, malas, venenatas hereses, & sectas, seditiones, & tumultus inceptarunt, hodieque inceptant.

§. 14. Tertium impedimentum, ne nos ad vos accedamus, est; ne toti reliquo oebi Christiano dissimiles, & relicta vniuersali Ecclesia, vni vnius anguli occultæ particulæ similes simus: nobis vero obijciat Augustinus, quod Donatistis, qui in sola sua parte Ecclesiam mansisse gloriabantur. Vos autem, o Principes, si vestros auditis, solitariam fidem tenetis. Quis enim Lutheranam cum vicinis fidem communē habet? Quis rigidam cum parte Geneuensium tuetur? Omnes vestri particulas faciunt, quia pacem cum parte non tenent, quia contra totum bellaverunt. Hoc igitur vobis incitamentum esse debet, ut toti corpori coniungamini, à quo diuulsi estis.

§. 15. Quartum impedimentum recenset Bucerus, Impedimentum prælatorum Catholicorum, ne dignitatibus excidant. Quod grauissimum esse arbitratur. Verum Ecclesiasticum hoc in vos retorquet ipse, o Principes, plures enim prælaturas vos possidetis; ideoque tam vos timere, quam Catholici potestis. Verum hoc quoque impedimentum neminem amplius remoueat. Nostri Prælati non modo dignitates, sed & sanguinem pro fide pacisci sunt parati. Deinde quid magnopere mali accidet deficientibus à fide parentum? Si plures id faciant, & potentes, non opes modo retinebunt, sed hereditarias facient etiam; vxor enim adijciatur, neque enim clam est, quid Alberto Brandeburgico Electori Moguntino suaserit Lutherus. Canonici etiam, Parochique nostris sua relinquitis, si ad vos venerint.

Lutherani & Calviniani ministri vestri infamant.

Firmum nō dicitur, & anteoccupatio, quæ ad aliena quæcunque cohærescit. Sed hoc tolli potest varietate, & altercationibus dissentientium, deinde mutationibus religionum.

Perinque sunt scandala, quæ ad aliena quæcunque cohærescit. Sed hoc tolli potest varietate, & altercationibus dissentientium, deinde mutationibus religionum.

Vna particula non est Ecclesia.

nerint. Hoc igitur impedimentum à vestris ministris remouendum est, quorum centurias ad Catholicos breui migrare videretis, si esset, vnde eas cum familia aleremus.

Quantum impedimentum est salutis incuria. Magnum, & quo se homines occupari excusant. Quia enim melius aliquid nondum apparet, in eo, quod semel instituerunt iter, permanent. Non scientia boni, in quo sunt, sed ignoratione meliorum.

Multa sunt nihilominus, quæ ministros vestros mouere possunt, vt seriam aliquando salutis suæ curam suscipiant; atque de ea nobiscum tractent. Primo. Cum animaduertunt, se nullum habere fundamentum, cui insistant. Nam scriptura niti non possunt, nisi Hebraicè, Chaldaicè, Græcè doctissimi, ceteri authentica scriptura carent, vt supra, cum de scriptura agerem, docui. Secundo. Antiquitatem suam dubiam tuerentur: nemo Lutherum, nemo Caluinium, nemo vllum in solidum sequitur, singuli sibi sunt Magistri, hac ratione quando eos luctari cum dubitatione est necesse, parique cruciatus, & conscientiarum laniationes; magno quotidie tormento ad veritatem impelluntur, omnis fluctuatio vectores periculi admonet; & quomodo ministri certi sint, quando Lutherus ipse dubitauit, in colloq. Isleb. fol. 96. §. 3. *Sæpe sic mecum cogito; propemodum nescio, quo loco sim. & vtrum veritatem doceam, nec ne.*

Tertio. Duo sunt, quæ maxime eos affligunt, & quasi retorto collo ad veterem religionem trahunt, inter sacrum enim & Saxum constituti, non nisi singularissimo adiutorio possunt euadere. In singulas namque horas imperium mutandæ religionis expectant. Si vehementer id, quod nunc sentit princeps, tanquam Orthodoxum inculcent, maiore infamia paulo post mutandum est. Si languide; præuicariationis arguentur. Hinc igitur confidenti loquentia, inde perpetuitatis desperatio, duo pugnantissima mala animam vastant: vt vel idcirco ad religionē veterem, per annos mille sexcentos constantissimam redire velle debeant. Denique nisi maturo consilio, magno zelo, germana sinceritate de vera religione constituantur, initiumque conueniendi, audiendique fiat, in Turcissimum paulatim perfidia desinet; inualescunt Arriani, Samosateniani, Ostorodiani siue Sociniani: Christi meritum, diuinitatemque negant, aliaque docent, quæ cum Mahometanis eos facilius, quam nobiscum conciliabunt. Quæ cogitatio quicquid incuriæ, acediae, negligentie animis dubitantibus inest, facile excutiet.

Quia itaque nos Ecclesia derelicta foras exire, & ad vos venire non possumus, vt vos magis ad Ecclesiam matrem, & ad nostram fraternitatem reuertamini, quibus possumus hortamentis petimus & precamur. Quod si non impetramus; hoc saltem date, vt causam nostram audiat. Eamque vel proberis, vel quid probandum sit; intelligatis.

Christum solum verum Deum, Dei filium patremque eius, & Spiritum sanctum veneramus, scripturæ auctoritatemque tenemus; de eius sensu cum vestris controuertimus, nihil non orthodoxum docemus, inauditi damnari non possumus, nobile iudicis officium imploramus, causam dicere, quacunque conditione parati sumus. Omnia reddere rationem & possumus, & volumus; tantum ne lingua vestrorum ministrorum, quæ est nostra fornaq. quotidiana, præiudicio occupet animos, alioqui iuste iudicatos. Hac Deum, hominesque contestamur, causam nostram probaturi, si audiamur; in defensi, sed innocentes morituri, si negligamur.

CAPVT XLV.

Pœna seditioforum & rebellionum graues constituta sunt.

§. 1. **M**VLTVM interest quomodo institutæ seditiones sint; aliquando inter se subditi discordant, aliquando contra magistratum insurgunt, interdum intra verba, accusationes, & conuitia consistunt factiones, ad pugnas, & caedes interdum animi exardescunt. Magni etiam refert inter vrbanos, & agrestes, an inter armatos seditio nascatur. Armatorum enim tumultus haud facile compescuntur sine ferro. Rarè in castris Romanis seditiones fuisse, magna. n. erat reuerentia iuris iurandi. Posthumium consulem inficiantem, quas promiserat prædas, lapidauit miles; sub Appio Claudio vincere noluit. Posterioribus sæculis cum potestas magistratuum creandorum in castra esset translata, etiam seditiones eo migrarunt.

§. 2. Seditionum pœna ordinariè capitalis fuit, nisi multitudini parcendum misericordia diceret. Hoc Dio Cassius de atroce intelligit. Si intra vociferationem, aut leuem militiæ querelam stetit, militiæ gradu deijcitur. Si miles vitam tenuisset, militiam mutabat. Et quidem vltimum supplicium seditionem moueti decretum est, et illis qui appellant, non n. appellatio ni deferretur, sed statim debitæ pœnæ reus plectitur. Cui n. quatuor sint genera criminum maiestatis. Primum cum imperiū ambitur, aut persona principis impetitur, alter cū proditio agitur. Tertius cū seditio instituitur. Quartus cū alia leuiora contra principē attentantur, moras non permittunt mala. Interim omnia crimina maiestatis, aut imediate, aut sane mediate ad turbandam Remp. grassantur. Hinc nullus in hac causa tormentis eximitur. Valent. Valens Gratian. statuerunt cod. 9. t. 8. Nullus omnino cui inconsultis ac nescientibus nobis fiduciarum tormenta inferuntur, militiæ vel generis aut dignitatis defensione vti prohibeatur, excepta tantum maiestatis causa, in qua sola omnib. aqua conditio est. Dat. 8. Id. Iul. Valeriano N. P. & Victore Cons. Sic Tiberius & Caius Gracchus concursu hominum occisi sunt. Eodem modo Carbo quasi ab ipsa Republica interfectus est.

§. 3. Domus etiam publicari aut deijci solent. Mælij domus deiecta est, & locus appellatur. & quimælij. Saturnini et ædes dirutæ sunt. Nec modo domus eorum, qui seditionē concitarunt, sed et in quibus vitæ coitiones fuerunt, dirutæ sunt. Interdum monumeta scelerum statuuntur, vt Aquigrani, & Fræcosurti factū vidimus.

§. 4. Jus Canonicum, si moniti ad pacem redire nolunt, seditiosos excommunicat d. 90. c. fin. Perlatū est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrorum nocere fratrib. velle, & vt cadant, decertare: similiter in sacramentis, discrepare: & ob id contentiones, & amulationes fieri inter vos: a quibus dissensionibus vos auertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim mandamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis; ab Apostolica sedis, & totius Ecclesie communionem vos pelli non dubitetis. Sacris initiari vetat d. 46. c. 8. Seditiosos statim nunguam ordinandos clericos, sicut nec vsurarios, nec iniuriarum suarum vltiores. Initiati honore priuatur c. Conspirationū 11. q. 1.

§. 5. Grauitas pœnæ pro culpæ magnitudine, & personarum dignitate pœsatur. Autores n. seditionis, aut in furcam tolluntur, aut bestiis obijciuntur, aut in insulam deportantur iure veteri. In Germania in partes quadripartito secantur, & palpitibus cor eximitur; Intelligenda ista sunt de seditione vere attentata, & cum aliquo affectu, aut præparatione ad agendū; nec n. lubricum linguæ facile ad pœnam trahendum est. Iure n. Roman. grauiissima multa, non morte puniuntur qui tentauit seditionē mouere. l. 1. de seditionis spectaculis illi interdicebatur. Demetrius Cynicus à Vespasiano relegatus est in insulam, quod de rep. parū cautè disputaret. Diogenes quidam idem ausus virgis caesus est.

Varia seditionum genera.

Seditionis pœna capitalis.

Seditio crimen maiest.

Omnes torqueri possunt.

Domus deiecta.

Excommunicantur.

Non ordinantur seditiosi.

Pœna seditionum furca, bestia, deportatio in insulam.

Dissectio.

Multa.

Spectaculorum pœna.